

Nota armoede en schuldhulpverlening 2018-2021

Gemeente Tynaarlo

UITVOERING

Zo veel mogelijk
in samenwerking
met onze
samenwerkingspartners

Samenwerking
en Verbinding

Maatwerk
en Vangnet

Preventie en
Vroegsignalering

BELEID
armoede en
schuldhulpverlening
gemeente Tynaarlo

Nazorg

Communicatie
en Informatie

UITGANGSPUNTEN

- ✓ Invloed schaarste en stress op gedrag en welbevinden mensen.
- ✓ Preventie en vroegsignalering armoede en schulden. Voorkomen is beter dan genezen.
- ✓ Extra aandacht voor welbevinden kinderen en doorbreken vicieuze cirkel van overerfbare armoede.
- ✓ Kijken naar mogelijke problemen op andere leefgebieden om oorzaak en gevolg armoede en schulden aan te pakken.
- ✓ Continu verbeteren ondersteuning en samenwerking en aansluiten bij wensen en behoeften doelgroep.

DOELEN BELEID

- ✓ Zoveel mogelijk **voorkomen** dat mensen in armoede en schulden terecht komen.
- ✓ **Voorkomen** dat een laag inkomen leidt tot sociale uitsluiting en het bevorderen van participatie.
- ✓ **Vergroten** van de financiële zelfredzaamheid van onze inwoners.
- ✓ **Ondersteunen** inwoners met schulden/problemen, deze aanpakken en waar mogelijk voorkomen.
- ✓ **Oplossen** van de schulden en wanneer dit niet mogelijk is de situatie beheersbaar maken.
- ✓ **Voorkomen** dat mensen na een schuldregeling opnieuw in de problemen komen.

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	3
1.1	Aanleiding.....	3
1.2	Kaders	3
1.3	Periode	3
1.4	Positionering ten opzichte van andere beleidsterreinen	4
1.5	Totstandkoming beleid.....	4
1.6	Leeswijzer	4
2.	Armoede en schulden	5
2.1	Wanneer is er sprake van armoede?.....	5
2.2	Wanneer is een schuld een risico?.....	5
3.	Terugblik periode 2014-2017	6
3.1	Visie	6
3.2	Regierol gemeente en uitvoering schuldhulpverlening	6
3.3	Samenwerking	7
3.4	Noodfonds	8
3.5	Preventie en vroegsignalering.....	8
3.6	Pilot sociale marketing	8
3.7	Breed moratorium.....	9
3.8	Armoedegelden	9
3.9	Cijfers gemeente Tynaarlo.....	10
4.	inzichten onderzoek en hersenwetenschap.....	11
4.1	Eigen schuld?	11
4.2	Mobility Mentoring	11
5.	Input nieuw beleid.....	12
6.	Beleid Tynaarlo 2018-2021.....	14
6.1	Visie en uitgangspunten	14
6.2	Doel	14
6.3	Doelgroep	15
6.4	Speerpunten beleid armoede en schulden	15
7.	Uitvoering en financiën	20
7.1	Uitvoering.....	20
7.2	Financiën	20

1. Inleiding

Voor u ligt het beleidsplan armoede en schuldhulpverlening van de gemeente Tynaarlo. Sinds de inwerkingtreding van de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs) in 2012 hebben gemeenten een zorgplicht op het gebied van schuldhulpverlening. In 2014 stelde de gemeenteraad van Tynaarlo de nota 'Schuldhulpverlening 2014-2017' vast. Dit beleidsplan is het vervolg op deze nota. Besloten is om in de voorliggende nota ook het armoedebeleid te integreren. Omdat armoede en schuldenproblematiek in elkaars verlengde liggen, willen we in Tynaarlo de samenhang benadrukken door beide onder te brengen in één beleidsnota.

Deze nota gaat in op de doelstellingen en de speerpunten van het armoede en schuldhulpverleningsbeleid van de gemeente Tynaarlo. In dit eerste hoofdstuk worden de aanleiding, kaders en periode van het nieuwe beleid beschreven, wordt gekeken naar de relatie met andere beleidsterreinen en wordt de totstandkoming van deze nota geschetst.

1.1 Aanleiding

Sinds de inwerkingtreding van de Wgs op 1 juli 2012 is de zorgplicht van gemeenten op het gebied van integrale schuldhulpverlening wettelijk ingebed. De Wgs schrijft onder meer voor dat de gemeenteraad een plan vaststelt dat richting geeft aan de integrale schuldhulpverlening voor een periode van maximaal vier jaar. De gemeente Tynaarlo stelde in 2014 de nota 'Schuldhulpverlening 2014-2017' vast. De aflopende periode van deze nota is aanleiding voor nieuw beleid in 2018 en verder.

Ook andere ontwikkelingen in het sociaal domein geven aanleiding tot het opstellen van nieuw beleid. De decentralisaties in het sociaal domein en de daarmee gepaard gaande transformatie, de komst van de sociale teams en andere lokale ontwikkelingen en veranderingen rondom armoede en schuldhulpverlening vragen om actueel beleid over deze thema's.

1.2 Kaders

De Wgs vormt het wettelijk kader voor de schuldhulpverlening in de gemeente. De gemeente is verplicht schuldhulpverlening te bieden, maar heeft beleidsvrijheid bij de invulling hiervan. Wettelijk is wel vastgelegd dat de gemeenteraad een beleidsplan vaststelt waarin in ieder geval is opgenomen:

- Welke resultaten de gemeente wenst te behalen;
- Welke maatregelen de gemeenteraad en het college nemen om de kwaliteit te borgen van de werkwijze waarop de integrale schuldhulpverlening wordt uitgevoerd;
- Het maximaal aantal weken wachttijd dat de gemeente nastreeft indien een persoon zich tot het college wendt voor schuldhulpverlening;
- Hoe schuldhulpverlening aan gezinnen met inwonende minderjarige kinderen wordt vormgegeven.

Naast de Wgs dient de visie op het sociaal domein, vastgelegd in de kadernota Kansrijk Leven (Wmo) en de Visienotitie 'Iedereen heeft talent' als uitgangspunt, net zoals de visie op het thema schuldhulpverlening zoals beschreven in de nota 'Schuldhulpverlening 2014-2017'. De visie van Tynaarlo op het sociaal domein en de schuldhulpverlening worden in hoofdstuk drie beschreven.

1.3 Periode

Dit beleidsplan heeft een looptijd van maximaal vier jaar: van 2018 tot en met 2021. Echter wordt dit niet als harde einddatum genoemd, maar wordt de ruimte geboden om tussentijds het beleid bij te stellen, aan te passen en door te ontwikkelen. De wereld verandert immers steeds sneller en het sociaal domein is erg in ontwikkeling.

1.4 Positionering ten opzichte van andere beleidsterreinen

Met ingang van 2015 zijn gemeenten verantwoordelijk voor de Participatiewet, Jeugdzorg en Wmo. Het beleid rondom armoede en schuldhulpverlening heeft een directe relatie met veel andere beleidsterreinen binnen het sociaal domein. Omdat armoede en schuldenproblematiek meer is dan alleen een tekort aan inkomen, heeft het gevolgen voor meerdere leefgebieden van inwoners. Bestrijding van armoede en schuldhulpverlening vraagt een integrale aanpak en werkwijze. Dit betekent dat ook binnen andere beleidsterreinen rekening wordt gehouden met de gevolgen van beleidskeuzes voor bijvoorbeeld minima en andersom.

1.5 Totstandkoming beleid

Begin 2017 is de nota 'Schuldhulpverlening 2014-2017' geëvalueerd. Met sociale teams, betrokken beleidsmedewerkers en onze externe samenwerkingspartners is teruggeblikt op de afgelopen periode en de voorstellen uit de nota van 2014. Daarnaast is gekeken naar aanbevelingen en voorstellen voor de komende periode. Uit de evaluatie van deze nota komen een aantal aandachtspunten naar voren voor het nieuwe beleid. Na de evaluatie hebben individuele interviews plaatsgevonden met ervaringsdeskundigen en is er een focusgroep georganiseerd. De aandachtspunten vanuit de evaluatie en vanuit de ervaringsdeskundigen zijn besproken en aangevuld in de Doetank: het netwerk van alle organisaties en partners actief op het gebied van schuldhulpverlening en armoede in Tynaarlo. Voor de doelgroep kinderen/jongeren zijn er aparte activiteiten georganiseerd om ze te betrekken bij het beleid en op te halen waar behoefte aan is. Alle uitkomsten zijn besproken met de sociale teams en het Toegangsteam Jeugd. Bovengenoemde trajecten hebben geleid tot dit voorliggende beleidsplan.

1.6 Leeswijzer

In hoofdstuk twee worden de begrippen armoede en schulden verder toegelicht. Vervolgens wordt in hoofdstuk drie teruggeblikt op de beleidsperiode 2014 t/m 2017. Voordat wordt ingegaan op het nieuwe beleid, wordt eerst in hoofdstuk vier gekeken naar de inzichten vanuit de hersenwetenschap over de invloed van het gebrek aan geld en de gepaarde stress op het gedrag van mensen. De input voor het nieuwe beleid wordt kort geschetst in hoofdstuk vijf en in hoofdstuk zes worden de visie, de uitgangspunten, het doel en de speerpunten voor het nieuwe beleid vanaf 2018 beschreven. Het laatste hoofdstuk gaat in op de verdere uitvoering van het beleid en de financiën.

2. Armoede en schulden

2.1 Wanneer is er sprake van armoede?

Armoede is een complex begrip met veel samenhangende dimensies zoals inkomen, maatschappelijke participatie, opleidingsniveau, gezondheid, zelfredzaamheid, wonen en leefomgeving. Daarnaast is armoede een kwestie van het ontbreken van kansen om deel te nemen aan de samenleving. Denk bijvoorbeeld aan de toegang tot de arbeidsmarkt, maatschappelijke activiteiten en de gezondheidszorg. Armoede wordt meestal geassocieerd met het hebben van een laag inkomen. Maar ook mensen met een hoog inkomen, die bijvoorbeeld in korte tijd worden geconfronteerd met een scherpe inkomensdaling, kunnen in armoede terecht komen. Er is sprake van armoede wanneer iemand gedurende een langere tijd niet de middelen heeft om te kunnen beschikken over de goederen en voorzieningen die in de samenleving als minimaal noodzakelijk gelden. Bijvoorbeeld voeding, een woning, kleding en moeilijk te vermijden posten zoals verzekeringen. We spreken van langdurige armoede als er sprake is van een armoedesituatie die ten minste drie jaar achtereen voortduurt.

Ondanks de aantrekkende economie neemt het aantal huishoudens dat langdurig in armoede verkeerd toe. Uit cijfers van het CBS blijkt dat in Nederland in 2015 8,8 procent moest rondkomen van een inkomen onder de lage inkomensgrens en heeft daarmee een risico op armoede. Langdurige armoede komt voor bij 3,3 procent van alle huishoudens.

2.2 Wanneer is een schuld een risico?

Er is sprake van een schuld wanneer iemand nog geld moet betalen. Het hebben van een schuld is niet per definitie een probleem. Wanneer huishoudens de situatie nog wel zelfstandig kunnen oplossen, maar dit een hele opgave is, gaat het om een risicovolle schuldsituatie. Er is sprake van een problematische schuldsituatie wanneer financiële problemen en schulden zodanig van omvang zijn dat huishoudens niet langer in staat zijn zelfstandig hun financiële verplichtingen na te komen en hun situatie niet zelfstandig kunnen oplossen. In Nederland hebben naar schatting 1 op de 5 huishoudens te maken met risicovolle schulden, problematische schulden of zitten in een schuldhulpverlenersstraject.

Schulden ontstaan zelden als gevolg van één oorzaak. De oorzaak is vaak een combinatie van omgevingsfactoren, bewust en onbewust gedrag, onverwachte gebeurtenissen en/of persoonsgebonden factoren. Bij de aanpak van schuldenproblematiek staat financiële zelfredzaamheid centraal. Iemand is financieel zelfredzaam wanneer hij weloverwogen keuzes maakt, zodanig dat zijn financiën in balans zijn op zowel korte als op lange termijn.

Armoede en schuldenproblematiek zijn nauw aan elkaar verbonden. Door langdurige en problematische schulden, kan iemand uiteindelijk in armoede terecht komen. Andersom geldt ook dat wanneer mensen langdurig in armoede leven, zij een grotere kans hebben op het ontwikkelen van financiële problemen.

3. Terugblik periode 2014-2017

In dit hoofdstuk kijken we terug op de afgelopen beleidsperiode. Ten eerste wordt teruggeblikt op de visie zoals in de nota 'Schuldhelpverlening 2014-2017' beschreven. Daarna wordt ingegaan op de rol van de gemeente, de uitvoering van de schuldhulpverlening en de samenwerking van partijen rondom dit thema. Vervolgens wordt ingegaan op een aantal ontwikkelingen die de afgelopen jaren hebben gespeeld en resultaten die zijn geboekt. Tot slot worden een aantal cijfers rondom inkomen, schuldhulpverlening en gebruik van de ondersteuningsmogelijkheden gepresenteerd.

3.1 Visie

In de nota 'Schuldhelpverlening 2014-2017' wordt ingegaan op de visie rondom het thema schuldhulpverlening. Het uitgangspunt hiervoor is de in 2012 vastgestelde visie voor het sociaal domein, welke is vastgelegd in de kadernota Kansrijk Leven (Wmo) en de Visienotitie 'Iedereen heeft talent'. De basisgedachte is dat wij het belangrijk vinden dat iedereen meedoet, elkaar kan ontmoeten en dat mensen oog voor elkaar hebben. Mensen realiseren hun kansen en ontplooiing vanuit hun eigen verantwoordelijkheid en kunnen dat geheel of grotendeels zelf. Waar het niet lukt, organiseren we als gemeente een vangnet.

Het streefbeeld daarbij is:

- Ieder mens neemt de regie op zijn eigen leven. Iedereen doet – vanuit zijn eigen kracht en inzet – naar vermogen (talent) mee en wordt hierbij ondersteund en gefaciliteerd;
- Er is een doorgaande lijn in de ontwikkeling van mensen en de dienstverlening is afgestemd op de verschillende levensfasen en fasen in ontwikkeling;
- Inwoners krijgen – indien nodig – een passend aanbod. Inwoners met complexe en zware problematiek zijn in beeld. Bij hulp of ondersteuning streven we naar een integrale aanpak (1 gezin, 1 plan en 1 regisseur) gericht op alle leefgebieden.

De visie op het thema schuldhulpverlening zoals beschreven in de beleidsnota, is dat Tynaarlo wil investeren op het voorkomen van het maken van schulden en dat we inwoners ondersteunen bij het oplossen van schulden. Wij vinden het belangrijk dat, wanneer inwoners schulden hebben, zij ook meedoen in de samenleving. Schulden vormen vaak een belemmering voor participatie en de gemeente heeft een belangrijke verantwoordelijkheid voor het wegnemen van die belemmering. Er wordt uitgegaan van de eigen kracht van de persoon. Kwetsbare mensen doen mee en krijgen waar nodig ondersteuning, aandacht en maatwerk. De inwoner is daarbij probleemeigenaar. Mensen met schulden lossen in eerste plaats hun schuldenprobleem zelf of met de omgeving op. De zelfredzaamheid van de inwoner staat voorop. Wanneer het niet lukt om de schuldsituatie op te lossen, dan is de ondersteuning van de gemeente gericht op het (weer) zelf kunnen beheersen van schulden.

In hoofdstuk 6 komen we terug op deze visie en worden de visie en uitgangspunten voor het nieuwe beleid toegelicht.

3.2 Regierol gemeente en uitvoering schuldhulpverlening

Door de overheveling van de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs) van het Rijk naar de gemeenten, zijn gemeenten verantwoordelijk voor het vaststellen en uitvoeren van het beleid. De gemeente heeft rondom de integrale schuldhulpverlening de regierol. Wij zijn verantwoordelijk voor het vaststellen en uitvoeren van het beleid. De gemeente zorgt voor coördinatie, heeft een verbindende rol, zorgt voor overzicht en bewaakt het proces.

Voor de uitvoering van de integrale schuldhulpverlening heeft de gemeente Tynaarlo een contract met de Gemeentelijke Kredietbank (GKB). De GKB is verantwoordelijk voor de uitvoering van de integrale schuldhulpverlening. De GKB doet de intake voor de schuldhulpverlening en biedt onder andere schuldsanering, budgetbeheer en beschermingsbewind.

Daarnaast worden de wettelijke trajecten op grond van de Wet schuldsanering natuurlijke personen (Wsnp) door de GKB voor Tynaarlo verricht. De wachttijden van de GKB zijn in 2016 verkort van 4 weken naar maximaal 7 dagen. Na de aanmelding wordt binnen drie werkdagen een reactie gegeven. Bij crisis wordt direct contact opgenomen. Binnen maximaal twee/drie dagen wordt dan actie ondernomen.

Sinds de vaststelling van het beleidsplan in 2014 zijn er veel ontwikkelingen geweest binnen het sociaal domein, waaronder de decentralisaties. Gemeenten zijn met ingang van 1 januari 2015 verantwoordelijk voor de jeugdzorg, werk en inkomen en mensen met maatschappelijke ondersteuningsvragen. Ter uitvoering van deze nieuwe taken heeft Tynaarlo drie sociale teams ingericht. De teams zijn de toegang naar ondersteuning en maatwerkvoorzieningen op het gebied van de Wmo, Jeugdzorg en Werk en Inkomen. De sociale teams zijn daarmee ook de toegang voor vragen en ondersteuning bij financiële zaken.

De rol/taak van de sociale teams rondom het thema armoede en schulden is enerzijds het helpen van inwoners met lichte vragen rondom geld. Daarnaast hebben de sociale teams een belangrijke rol in het realiseren van een integrale aanpak, zodat ook aan de achterliggende en veroorzakende problemen door de armoede en schulden wordt gewerkt. Immers, schulden komen zelden alleen. Hierbij wordt gewerkt via het uitgangspunt 1 gezin, 1 plan, 1 regisseur. Wanneer het om meervoudige problematiek gaat, heeft het sociaal team de regie. Daarnaast hebben de sociale teams een belangrijke signalerende rol om mensen met schulden in beeld te krijgen, vroegtijdig en preventief te ondersteunen en door te verwijzen naar de juiste ondersteuning/organisatie wanneer nodig, waaronder de GKB.

Naast de drie sociale teams kent Tynaarlo het Toegangsteam Jeugd. Zij zorgen voor de toeleiding naar zwaardere jeugdzorg. Ook het Toegangsteam Jeugd heeft een rol in de signalering van armoede- en schuldenproblematiek en in de doorverwijzing naar de juiste partijen.

3.3 Samenwerking

Naast de uitvoering van de sociale teams en de GKB is de ondersteuning rondom armoede en schuldhulpverlening een samenwerking en samenspel tussen ketenpartners, zowel vrijwillige als professionele organisaties. Inwoners die hulp willen bij het op orde brengen van de administratie, kunnen de hulp inschakelen van Humanitas Thuisadministratie. Deze taak hebben zij al vanaf dat de gemeente de schuldhulpverlening uitvoert. Vanuit Humanitas Thuisadministratie helpen vrijwilligers inwoners om formulieren in te vullen en de administratie op orde te brengen en te houden.

Een andere partij waarmee in het kader van armoede en schulden veel wordt samengewerkt is Werkplein Drentsche Aa (WPDA), de sociale dienst van Aa en Hunze, Assen en Tynaarlo. De WPDA voert voor Tynaarlo de Participatiewet uit. De WPDA heeft een rol in het signaleren, doorverwijzen en samenwerken met de sociale teams en de GKB.

Naast deze uitgelichte partijen zijn er daarnaast vele organisaties die een directe of indirecte rol hebben in de ondersteuning van mensen in armoede of met schulden. Denk bijvoorbeeld aan de Voedselbank, Stichting Leergeld, verslavingszorg en vluchtelingenwerk. Ook woningcorporaties en kerken hebben een signalerende rol. Verbinding en samenwerking tussen al deze partijen wordt geborgd in de Doetank. Dit is het netwerk van alle organisaties en partners actief op het gebied van schuldhulpverlening en armoede in Tynaarlo. Een overzicht van alle verbonden partners staat in de bijlage. De Doetank komt twee of drie keer per jaar bijeen en is bedoeld om samenwerking te bevorderen, integrale schuldhulpverlening te realiseren, op de hoogte te zijn van elkaars aanbod en werkzaamheden en acties uit te zetten. De partners ervaren de Doetank als een zeer nuttig overleg. Naast de Doetank zijn in 2017 aanvullende bijeenkomsten georganiseerd met de sociale teams, GKB, WPDA en Humanitas om de verbinding en samenwerking tussen de partijen te verbeteren en hierover afspraken te maken. De samenwerking en afstemming tussen alle partners kan verbeterd worden en komt terug in het nieuwe beleid.

3.4 Noodfonds

Ondanks alle ondersteuningsmogelijkheden en regelingen kunnen zich noodsituaties voordoen, doordat bepaalde voorzieningen niet gebruikt kunnen worden of een situatie om een snelle oplossing vraagt. In 2016 heeft Tynaarlo besloten zich aan te sluiten bij Stichting Urgente Noden (SUN) Groningen.

SUN Groningen verleent financiële hulp aan mensen die in dringende financiële nood verkeren en geen aanspraak kunnen doen op een wettelijke regeling of voorziening. Professionele hulpverleners kunnen voor inwoners een aanvraag doen. Het gaat om incidentele bijdragen die passen in een hulpverlenerstraject dat erop gericht is blijvende vooruitgang te boeken. Het gaat hierbij om maatwerk. Voorbeelden van veelvoorkomende giften die SUN Groningen verstrekt zijn: woninginrichting, levensonderhoud, huishoudelijke apparatuur, legitimatiebewijs, vervoer en tandartskosten.

3.5 Preventie en vroegsignalering

De afgelopen beleidsperiode is preventie en vroegsignalering een aandachtspunt geweest. We willen voorkomen dat mensen in de financiële problemen terecht komen en wanneer financiële problemen spelen, inwoners eerder gevonden worden om de juiste ondersteuning te krijgen. In 2015 en 2016 is het project Tynaarlo Financieel Fit uitgevoerd dat bestond uit diverse activiteiten om mensen te informeren over hun financiën. Dit met als doel om de financiële bewustwording van mensen te bevorderen. Er zijn voor verschillende doelgroepen activiteiten georganiseerd: kinderen, jongeren, ouderen, werkgevers en ZZP'ers. Na de evaluatie van het project is besloten om niet meer aanbodgericht activiteiten te organiseren, maar om het aanbod af te stemmen op de wensen en behoeften die er leven.

Daarnaast is er jaarlijks aandacht voor het thema financiën in de landelijke week van het geld. Met het oog op preventie is eind 2016 een folder ontwikkeld met alle financiële regelingen en ondersteuningsmogelijkheden voor mensen met financiële (ondersteunings)vragen. Door partners en inwoners is zeer positief gereageerd op deze folder.

Daarnaast zijn we vanaf 2017 aangesloten bij Startpunt Geldzaken waar inwoners verschillende digitale geldplannen anoniem en kosteloos kunnen invullen. Op dit moment zijn er drie geldplannen beschikbaar: Geldplan 'Beter rondkomen', Geldplan 'Kom uit de geldzorgen' en Geldplan 'Sparen, aflossen of beleggen'. Startpunt Geldzaken is bezig om meerdere geldplannen te lanceren en de huidige geldplannen verder door te ontwikkelen.

Preventie en vroegsignalering blijft een belangrijk aandachtspunt en komt ook terug in de voorstellen voor het nieuwe beleid.

3.6 Pilot sociale marketing

Uit verschillende onderzoeken komt naar voren dat niet alle mensen in armoede en met schulden in beeld zijn¹. Mensen vragen vaak geen of veel te laat hulp. Dit komt onder andere door schaamte, ontkenning, doordat ze de controle niet kwijt willen raken of ze niet bekend zijn met de ondersteuningsmogelijkheden. Ook uit het meest recente uitgevoerde onderzoek (2017) naar het niet gebruik van ondersteuning en regelingen in Tynaarlo komt dit naar voren². Om beter aan te sluiten bij het gedrag en bij de behoeften van de doelgroep is in 2017 geëxperimenteerd met de methodiek sociale marketing. Sociale marketing is een aanpak om duurzame gedragsverandering bij groepen te realiseren door in de huid van de doelgroep te kruipen, de doelgroepen te begrijpen en in te spelen op hun behoeften. Sociale marketing wordt vaak gebruikt bij gezondheidsprojecten en is een goede methode als het gaat om gedrag dat mensen niet spontaan veranderen op basis van alleen informatie en advies.

¹ Onderzoeksrapport *Armoede in de gemeente Tynaarlo, juli 2015*

² Rapport I&O Research, *onderzoek niet-gebruik van ondersteuning gemeente Tynaarlo, april 2017*

In 2017 is de pilot uitgevoerd rond het thema armoede en schulden. Het doel was om te zorgen dat mensen meer en sneller gebruik maken van de regelingen en ondersteuning zodat grotere problemen voorkomen kunnen worden. Naar aanleiding van het instellen van een kerngroep, literatuuronderzoek, kwalitatief onderzoek, interviews en een focusgroep met ervaringsdeskundigen en gesprekken met samenwerkingspartners, is door de projectleiders een uitvoeringsplan opgesteld. Deze uitkomsten worden ook meegenomen in dit beleidsplan, wat terug komt in de speerpunten die in hoofdstuk zes worden beschreven. Na de uitvoering van de pilot in 2017 wordt begin 2018 de pilot geëvalueerd en gekeken hoe we hier vervolg aan geven.

3.7 Breed moratorium

Per 1 april 2017 is landelijk het breed moratorium in werking getreden. Het breed moratorium heeft als doel om onder bepaalde voorwaarden binnen de schuldhulpverlening een incassopauze mogelijk te maken voor de duur van maximaal 6 maanden. Dit biedt mensen een adempauze om orde en overzicht te krijgen in de financiën: geen brieven, telefoontjes en aanmaningen. De incassopauze biedt schuldhulpverlener en schuldeiser de mogelijkheid een juist beeld te krijgen van de afbetalingsmogelijkheden van de schuldenaar en op basis daarvan tot reële afspraken te komen. Het breed moratorium wordt gezien als uiterst middel om een oplossing in het minnelijk traject te realiseren. Voor Tynaarlo kan de GKB het breed moratorium aanbieden.

3.8 Armoedegelden

Vanaf 2013 ontvangt de gemeente vanuit het Rijk extra middelen voor armoedebestrijding en schuldhulpverlening. Hierbij is specifiek aandacht voor de ondersteuning van kinderen die in armoede opgroeien. In 2014 is door de ruimte van deze middelen gekozen om het ondersteuningsaanbod uit te breiden. Tynaarlo heeft zich aangesloten bij de Voedselbank, Stichting Leergeld, het Jeugdsportfonds en het Jeugdcultuurfonds. Ook de jaren daarna zijn de armoedegelden voor deze partijen door middel van subsidie beschikbaar gesteld. Stichting Leergeld en het Jeugdsport- en cultuurfonds richten zich op kinderen met het doel om sociale uitsluiting te voorkomen. Hierdoor krijgen kinderen in armoede de kans om te participeren en mee te doen in de samenleving. Deze ondersteuningsmogelijkheden voldoen in de behoefte van de doelgroep en worden effectief gebruikt. De laatste jaren zijn de aanvragen flink gestegen. Daarnaast zijn deze armoedegelden de afgelopen jaren ingezet voor een bijdrage voor de kosten voor schuldhulpverlening, de individuele inkomensvoorslag, bijzondere bijstand en het ontwikkelen van de folder met de ondersteuningsmogelijkheden.

Naast bovenstaande middelen heeft het Rijk in 2017 extra financiële middelen beschikbaar gesteld aan gemeenten voor de bestrijding van armoede. Deze extra middelen dienen als een aanvullend impuls bovenop de reeds bestaande financiële middelen. In juli 2017 heeft de raad besloten over de extra inzet van deze middelen in 2017. Besloten is dit in te zetten voor:

- Verhoging van de subsidie van Stichting Leergeld in 2017 door de stijging in aanvragen;
- Het beschikbaar stellen van een kledingcheque voor kinderen in armoede;
- Het betrekken van kinderen bij het armoedebeleid;
- Het inzetten op generatie-armoede en het inzetten van ervaringsdeskundigen;
- Extra budget voor preventie en voorlichtingsactiviteiten;
- Het opzetten van een meedoenregeling voor inwoners boven de 18.

Daarnaast is besloten vanaf het najaar 2017 extra budgetcoaching in te zetten. Dit kan zowel preventief als tijdens of na een schuldenregeling. Het doel is om de financiële zelfredzaamheid van de inwoner te vergroten gericht op het ontwikkelen van financiële competenties.

Besluitvorming over de inzet en verdeling van de armoedegelden vindt jaarlijks plaats. In 2017 heeft de raad besloten om de besluitvorming over de armoedegelden vanaf 2018 bij het college neer te leggen en de raad jaarlijks te informeren. Wanneer er grote wijzigingen in het verdelvoorstel zitten, wordt het alsnog ter besluitvorming aan de raad voorgelegd.

3.9 Cijfers gemeente Tynaarlo

Minimum inkomen:	2012	2013	2014
Aantal huishoudens inkomen tot 120% sociaal minimum -ten minste 1 jaar	1600	1400	1400
Aantal huishoudens inkomen tot 120% sociaal minimum-ten minste 4 jaar	800	700	700

Schuldhelpverlening:	2014	2015	2016
Intake schuldhelpverlening	123	99	85
Actieve budgetbeheer 01-01	94	111	123
Actieve beschermingsbewind 01-01	33	36	39

Ondersteuningsmogelijkheden:	2014	2015	2016
Verstrekking aantal huishoudens voedselbank	51	53	45
Aantal kinderen Jeugdsportfonds	89	102	137
Aantal kinderen Jeugdcultuurfonds	1	10	15
Aantal kinderen St. Leergeld	-	46	57

4. inzichten onderzoek en hersenwetenschap

In het vorige hoofdstuk is teruggeblikt op de afgelopen jaren en de ontwikkelingen die hebben gespeeld. Voordat we verder gaan naar de speerpunten voor de komende jaren, wordt eerst in dit hoofdstuk een belangrijke ontwikkeling geschetst rond het thema armoede en schulden. Het gaat om inzichten vanuit de hersenenwetenschap over de invloed van het gebrek aan geld en de gepaarde stress, op het gedrag van mensen.

4.1 Eigen schuld?

De oorzaak van armoede en schuldenproblematiek ligt lang niet altijd in het uitgavepatroon van mensen. Mensen met financiële problemen lijken soms onverantwoordelijke keuzes te maken. Wetenschappelijk onderzoek wijst steeds meer uit dat armoede en schulden negatief uitwerkt op ons gedrag. Schaarste beïnvloedt het gedrag: alle aandacht gaat naar het gebrek, in dit geval het gebrek aan geld. Het tekort aan geld draagt eraan bij dat mensen anders gaan functioneren. Dit blijkt uit wetenschappelijke onderzoek naar de invloed van schaarste³. Onderzoek laat zien dat armoede en schulden de werking en ontwikkeling van de hersenen beïnvloed. De bijkomende stress is van directe invloed op de werking van de hersenen. Aanhoudende stress leidt zelfs tot een andere ontwikkeling van de hersenen. Kinderen in armoede vormen daarom een extra kwetsbare doelgroep, omdat het brein van kinderen nog volop in ontwikkeling is.

Dat stress van invloed is op de zelfcontrole van mensen blijkt ook uit het onlangs verschenen rapport van de WRR⁴. Hierin stelt de WRR dat er een groot verschil is tussen wat van inwoners wordt verwacht en wat zij daadwerkelijk aankunnen. Uit onderzoek blijkt dat zelfredzaamheid niet alleen vraagt om denkvermogen, maar ook om doenvermogen. Inwoners moeten zelf in actie komen, volhouden en omgaan met verleidingen en tegenslag. Inwoners zijn hiertoe beperkt in staat en onder stress nemen deze vermogens sterk af. Dit geldt niet alleen voor de kwetsbaren en laag opgeleiden, maar ook voor mensen met een goede maatschappelijke positie of hoge opleiding.

Mensen zijn door de stress niet in staat om plannen te maken die verder gaan dan de dag van morgen. Mensen die in armoede leven of problematische schulden hebben en schaarste ervaren, leven van dag tot dag, nemen onverstandige beslissingen en lijden aan tunnelvisie. Mensen die opgroeien en leven met chronische stress ontwikkelen een andere breinarchitectuur, waardoor het moeilijk is doelgericht en probleemoplossend te handelen en eigen verantwoordelijk te nemen.

De capaciteit om na te denken is beperkt en zaken als aandacht, zelfregulatie en geheugen zijn niet altijd beschikbaar. De wetenschappelijke inzichten verklaren waarom mensen afspraken vergeten of niet nakomen, waarom ze weinig flexibel zijn, snel opgeven en snel boos worden. De stress beheerst het denk- en handelingsvermogen. Het beslag op de mentale vermogens beperkt mensen in de mogelijkheid de eigen situatie te verbeteren.

4.2 Mobility Mentoring

In de ondersteuning van mensen in armoede en schulden, die te maken hebben met de effecten van schaarste en stress, is het belangrijk rekening te houden met de beperkte beschikbare vermogens om problemen aan te pakken.

Mobility Mentoring⁵ combineert het onderwerp armoede en schulden met deze laatste inzichten uit de hersenwetenschap over de effecten van schaarste en de ontwikkelbaarheid van hersenfuncties. Deze nieuwe aanpak helpt mensen bij de aanpak van hun financiële en sociale problemen. Mobility Mentoring creëert een context die is afgestemd op de gevolgen van schaarste of chronische stress.

³ S. Mullainathan, E. Schafir (2013) *Schaarste, Hoe gebrek aan tijd en geld ons gedrag bepalen*

⁴ Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (2017) *Rapport Weten is nog geen doen*

⁵ N. Jungmann, P. Wesdorp (2017) *Mobility Mentoring, Hoe inzichten uit de hersenwetenschap leiden tot een betere aanpak van armoede en schulden*

De gedachte achter de aanpak is dat het wegnemen van stress een noodzakelijke voorwaarde is om blijvend uit armoede en schulden te komen. Het doel is om gedragsveranderingen te realiseren die noodzakelijk zijn om economisch zelfredzaamheid te worden en te blijven. Er worden verschillende instrumenten in samenhang ingezet, waarbij sprake is van maatwerk.

De hulpvrager wordt hierbij centraal geplaatst in het beslissingsproces. Het is erop gericht dat mensen nadenken welke doelen zij op lange termijn willen bereiken en welke stappen daarvoor nodig zijn. Kenmerkend voor mentoring is dat de professional nadrukkelijk de positie naast de deelnemer kiest.

In steeds meer plaatsen in Amerika wordt Mobility Mentoring toegepast. In 2017 is Alphen aan den Rijn als eerste gemeente gestart met een pilot met deze nieuwe manier van begeleiden.

5. Input nieuw beleid

Zoals in de inleiding beschreven, hebben de evaluatie van de nota 'Schuldhelpverlening 2014-2017' gesprekken en een focusgroep met ervaringsdeskundigen, bijeenkomsten met de Doetank en een apart traject voor kinderen geleid tot de speerpunten voor het nieuwe beleid. De aandachtspunten die uit deze trajecten naar voren zijn gekomen, worden in dit hoofdstuk kort genoemd.

Evaluatie beleid

Halverwege 2017 is de nota 'Schuldhelpverlening 2014-2017' geëvalueerd met de sociale teams, GKB, WPDA en beleid Sociaal Domein. Zoals in hoofdstuk drie beschreven is er de afgelopen beleidsperiode veel gebeurd en hebben er veel ontwikkelingen plaatsgevonden. Uit de evaluatie komen een aantal aandachtspunten naar voren waar doorlopend aandacht voor dient te zijn of waar extra op geïnvesteerd moet worden. Dit zijn:

- Samenwerking en verbinding tussen organisaties en partners
- Vroegsignalering, preventie en nazorg
- Effectiviteit door maatwerk
- Vergroten bekendheid ondersteuningsaanbod
- Meenemen uitgangspunten hersenwetenschap

Ervaringsdeskundigen

Voor het nieuwe beleid worden ook de gesprekken en de focusgroep met ervaringsdeskundigen meegenomen. Hiervoor is aangesloten bij het traject van de pilot sociale marketing in 2017. In het traject van de pilot zijn ook de samenwerkingspartners van de Doetank betrokken en geïnterviewd. Vanuit de ervaringsdeskundigen komen de volgende aandachtspunten waarvan zij vinden waar meer op ingezet zou moeten worden of wat verbeterd kan worden:

- Afstemming en samenwerking tussen organisaties
- Communicatie en informatie
- Nazorg

Doetank

In de Doetank van september 2017 zijn de uitkomsten uit de evaluatie van het huidige beleid en de aandachtspunten uit de interviews/focusgroep met ervaringsdeskundigen gepresenteerd. Deze aandachtspunten hebben geleid tot de speerpunten van deze nota. In de doetank hebben alle partners en organisaties de mogelijkheid gehad om aanvullingen en input per aandachtspunt mee te geven.

Kinderen

Om kinderen te betrekken bij het nieuwe beleid, zijn de kinderen die in beeld zijn bij het jeugdsport- en cultuurfonds uitgenodigd voor een gezellige activiteit in de vakantie, in samenwerking met de jongerenwerkers van de sociale teams. Er zijn 20 kinderen mee geweest en tijdens de dag is één op één met de kinderen het gesprek aangegaan over hoe het is om op te groeien in een gezin met minder geld, wat volgens de kinderen wordt gemist en waar behoefte aan is. Daarnaast is een online vragenlijst opgesteld. De belangrijkste punten die hieruit naar voren komen zijn:

- Een deel van de kinderen geeft aan dat ze niet leren hoe ze met geld moeten omgaan.
- De meeste kinderen vinden niet dat ze iets missen. Een aantal kinderen geven aan dat leuke uitjes of leuke dingen doen met het gezin wordt gemist.
- De kinderen praten niet of nauwelijks met hun ouders of andere kinderen over geld of de situatie, maar hebben hier ook geen behoefte aan.
- De bekendheid van ondersteuningsmogelijkheden voor kinderen kan vergroot worden.
- Alle kinderen geven aan vaker mee te willen denken met de gemeente.

Uiteindelijk heeft alle input geleid tot de belangrijkste speerpunten voor deze nota. Deze worden genoemd en verder toegelicht in het volgende hoofdstuk.

6. Beleid Tynaarlo 2018-2021

In dit hoofdstuk gaan we in op de visie, de uitgangspunten, het doel en de doelgroep van het nieuwe beleid. Vervolgens worden de speerpunten van deze nota geformuleerd. Elk punt wordt kort ingeleid, waarna het doel en hoe we dit willen realiseren, wordt beschreven.

6.1 Visie en uitgangspunten

Voor het beleid rondom armoede en schuldhulpverlening sluiten we aan bij de visie van het sociaal domein:

‘Wij vinden het belangrijk dat iedereen meedoet, elkaar kan ontmoeten en dat mensen oog voor elkaar hebben. Mensen realiseren hun kansen en ontplooiing vanuit hun eigen verantwoordelijkheid en kunnen dat geheel of grotendeels zelf. Waar het niet lukt, organiseren we als gemeente een vangnet.’

Zoals beschreven in de visie en het streefbeeld gaan we uit van eigen kracht en staat de zelfredzaamheid van inwoners voorop. Echter blijkt, zoals toegelicht in hoofdstuk 4, dat door de stress van armoede en schulden dit bij veel mensen die in deze situatie zitten ontbreekt. De inzichten vanuit de hersenwetenschap over schaarste en de gevolgen van stress, maakt dat anders naar de problemen rondom armoede en schulden wordt gekeken en deze beter kunnen worden begrepen. Deze kennis nemen we mee in de verdere invulling van het nieuwe beleid. Dit betekent ook dat onze visie en streefbeeld van het sociaal domein voor het thema armoede en schulden enigszins genuanceerd dient te worden.

De volgende uitgangspunten staan centraal in deze nota:

- Bij de ondersteuning van mensen met schulden of in armoede houden we rekening met de kennis en inzichten over schaarste en stress en de invloed hiervan op het gedrag en welbevinden van mensen in deze situatie;
- We zetten in op preventie en vroegsignalering van armoede- en schuldenproblematiek, in nauwe samenwerking met onze partners. Voorkomen is beter dan genezen;
- We hebben extra aandacht voor het welbevinden van kinderen en zetten in op het doorbreken van de vicieuze cirkel van overerfbare armoede;
- Schuldhulpverlening is integraal vormgegeven: er wordt gekeken naar mogelijke problemen op andere leefgebieden zodat de oorzaak of gevolg(en) van de armoede en schuldenproblematiek wordt aangepakt;
- We proberen continu de bestaande ondersteuning en samenwerking te verbeteren en sluiten aan bij de wensen en behoeften van de doelgroep.

6.2 Doel

De algemene doelen voor dit beleid zijn:

- Zoveel mogelijk voorkomen dat mensen in armoede en schulden terecht komen;
- Voorkomen dat een laag inkomen leidt tot sociale uitsluiting en het bevorderen van participatie;
- Het vergroten van de financiële zelfredzaamheid van onze inwoners;
- Het ondersteunen van inwoners met schulden en wanneer er op andere leefgebieden problemen ontstaan deze aanpakken en waar mogelijk voorkomen;
- Het oplossen van de schulden en wanneer dit niet mogelijk is, zorgen voor een beheersbare schuldensituatie;
- Het voorkomen dat mensen na een schuldregeling opnieuw in de problemen komen.

In paragraaf 6.4 worden de speerpunten voor het nieuwe beleid beschreven. Hier is per speerpunt een apart doel geformuleerd.

6.3 Doelgroep

De Wet gemeentelijke schuldhulpverlening biedt de mogelijkheid te bepalen wie toegang krijgt tot de schuldhulpverlening. In Tynaarlo kan iedereen terecht voor schuldhulpverlening. We kiezen ervoor geen specifiek doelgroepenbeleid te voeren en geen groepen te weigeren, omdat we niemand op voorhand willen uitsluiten bij hulp van schulden. Iedereen kan in deze situatie terecht komen. Wel hebben we aandacht voor bepaalde risicogroepen zoals werklozen, vluchtelingen, statushouders, laaggeletterden, ZZP'ers en recidivisten. Daarnaast is er specifieke aandacht voor kinderen en jongeren en worden zij als belangrijke doelgroep gezien binnen het beleid armoede en schuldhulpverlening.

6.4 Speerpunten beleid armoede en schulden

In deze paragraaf zijn de speerpunten voor het beleid geformuleerd. Elk punt wordt kort ingeleid, waarna het doel en hoe we dit willen realiseren, wordt beschreven.

Preventie en Vroegsignalering

Waar gaat het over?

Mensen proberen vaak lange tijd zelf hun schulden op te lossen en trekken vaak te laat aan de bel. Ze komen dan pas in beeld als er al sprake is van ernstige schuldenproblematiek. Het traject om te komen tot oplossingen duurt dan langer, is intensiever en ingewikkelder. We zetten in op het voorkomen van schulden. Vroegtijdige signalering is hierbij van belang.

Wat is het doel?

We willen zoveel als mogelijk armoede en schuldenproblematiek voorkomen door het bevorderen van gezond financieel gedrag en beginnende schuldenproblematiek vroegtijdig opsporen en behandelen, zodat de schulden niet problematisch worden.

Wat gaan we daarvoor doen?

We richten ons met preventieactiviteiten op het vergroten van kennis, vaardigheden en motivatie. We gaan inzetten op goede voorlichting en kijken hoe we het financieel bewustzijn van onze inwoners kunnen vergroten. Daarnaast zetten we in op het verbeteren van de financiële educatie, met specifieke aandacht voor kinderen.

We gaan door met de huidige preventiemaatregelen, zoals Startpunt Geldzaken en kijken naar aanvullende activiteiten en maatregelen en sluiten hierbij aan bij de behoeften die leven. Wanneer nodig zetten we budgetcoaching als preventief middel in. Daarnaast moet informatie over ondersteuningsmogelijkheden goed vindbaar zijn. Inwoners moeten weten waar zij terecht kunnen met vragen. Communicatie en Informatie is een apart speerpunt, dat later terug komt.

-Gedragsverandering

Alleen voorlichting en informeren leidt onvoldoende tot gedragsverandering. Verandering in gedrag en mentaliteit is nodig om uit de financiële problemen te blijven of te komen. We willen investeren in het veranderen van de mentaliteit om tijdig actie te ondernemen wanneer er een financieel probleem of vraag ontstaat.

Zoals in hoofdstuk drie beschreven zijn we in 2017 gestart met een pilot met de methodiek sociale marketing. Dit met het doel om gedragsverandering te realiseren en te zorgen dat mensen meer en sneller gebruik maken van de ondersteuningsmogelijkheden, zodat grotere problemen voorkomen kunnen worden. Na de uitvoering en evaluatie van de pilot gaan we kijken welke punten worden doorgezet in 2018 en hoe we vervolg gaan geven aan sociale marketing.

-Signaleren betalingsachterstanden

We willen daarnaast stapsgewijs de vroegsignalering van armoede en schulden intensiveren. De komende beleidsperiode willen we inzetten op de vroegsignalering van schulden met betrekking tot de vaste lasten. We willen afspraken maken over structurele vroegsignalering van betalingsachterstanden via de woningcorporaties, zorgverzekeraar en energieleveranciers. Op deze manier kunnen schulden eerder in beeld worden gebracht en kan eerder gehandeld worden wanneer ondersteuning nodig is. Eind 2017 is hiervoor een werkgroep gestart om dit verder uit te zoeken.

-Inzet ervaringsdeskundigen

Ten slotte willen we meer gebruik maken van ervaringsdeskundigen om zo beter aan te sluiten bij de doelgroep. Vanuit de pilot sociale marketing is een groep ervaringsdeskundigen betrokken die ook vaker over zaken mee zouden willen denken. Voornemen is om hier vaker gebruik van te maken en te kijken of de groep kan worden uitgebreid. Ook bij de Doetank sluit vanaf halverwege 2017 (incidenteel) een ervaringsdeskundige aan.

Vanaf 2018 start Tynaarlo met het project Sterk uit Armoede van stichting Mens en Maatschappij. Via dit project wordt ingezet op het bestrijden van langdurige generatiearmoede. Dit is een bewezen effectieve aanpak dat is gebaseerd op de inzet van opgeleide ervaringsdeskundigen in armoede en sociale uitsluiting. In Drenthe start vanaf 2018 de eerste groep ervaringsdeskundigen aan de tweejarige opleiding. De opgeleide ervaringsdeskundigen worden ingezet in betaalde functies om samen met een professional als tandem aan het werk te gaan. De ervaringsdeskundigen weten de kloof tussen de leefwereld van de mensen in (generatie)armoede en de systeemwereld van de organisaties te overbruggen. Ze weten mensen in armoede letterlijk en figuurlijk te bereiken en bieden perspectief en kracht. Daarnaast maken zij kenbaar wat armoede betekent bij de uitvoerende organisaties en beleidsmakers.

Samenwerking en verbinding

Waar gaat het over?

De gemeente, maatschappelijke organisaties en vrijwilligers zetten zich in om financiële problemen bij inwoners te voorkomen en aan te pakken. Om problemen tijdig te signaleren en adequaat op te lossen, is samenwerking en verbinding tussen alle partners nodig.

Wat is het doel?

We willen een brede, integrale aanpak van armoede en schuldhulpverlening, waarbij alle partners actief op deze thema's elkaar weten te vinden en samen werken aan gedeelde doelen.

Wat gaan we daarvoor doen?

We willen de huidige samenwerking met onze partners behouden en versterken. Belangrijk is dat organisaties en medewerkers elkaar kennen en dat er een heldere taakafbakening is tussen partijen. Ook is het belangrijk dat er heldere afspraken zijn wanneer en naar wie wordt doorverwezen. Samenwerking is zowel gericht op preventie, het oplossen van bestaande schulden als het voorkomen van nieuwe schulden. In 2017 zijn er bijeenkomsten georganiseerd om de samenwerking en verbinding tussen de organisaties op uitvoeringsniveau te verbeteren.

Daarnaast is vanuit de pilot sociale marketing ingezet op de verbinding en afstemming tussen organisaties, door korte lijntjes tussen medewerkers te creëren en te kijken naar slimme combinaties. Na de evaluatie van de pilot wordt gekeken of en hoe dit verder wordt uitgebouwd. Verbinding en stemming tussen alle organisaties die direct of indirect te maken hebben met mensen in armoede of schulden vindt plaats in de Doetank. In de Doetank worden afspraken gemaakt en acties uitgezet, worden partijen op de hoogte gehouden van ontwikkelingen en worden signalen uit de praktijk met elkaar gedeeld.

Wanneer nodig zullen we, ook naast de Doetank, uitvoerende organisaties actief samenbrengen. We zullen constant kijken waar verbetering in de samenwerking mogelijk is. Ook pakken wij waar nodig onze rol voor deskundigheidsbevordering. Tot slot willen we de 'warme overdracht' en terugkoppeling tussen organisaties verbeteren. Ook nazorg is hierin belangrijk, wat als apart speerpunt is opgenomen.

Maatwerk en vangnet

Waar gaat het over?

We zetten zoveel mogelijk in op het voorkomen van armoede en schulden. Echter kan dit niet voorkomen dat sommige mensen toch in de financiële problemen raken. We bieden zoveel mogelijk inwoners perspectief door hen een vorm van ondersteuning te bieden en streven naar stabiliteit van hun financiële situatie. Daarnaast vinden we het belangrijk dat mensen in een armoedesituatie ook deel kunnen nemen aan de samenleving.

Wat is het doel?

We ondersteunen inwoners met financiële problemen met passende ondersteuning en zorgen voor een goed vangnet. Hierbij bieden we maatwerk, afgestemd op de behoefte (vraag) en capaciteiten van de inwoner. Daarnaast vergroten we de kansen en mogelijkheden op participatie om sociale uitsluiting te voorkomen.

Wat gaan we daarvoor doen?

De toegang tot de schuldhulpverlening wordt betrokken bij de brede toegang die wij voor het sociaal domein via de sociale teams hebben georganiseerd. Naast de schuldenproblematiek wordt ook gekeken naar problemen op andere gebieden. De intake voor de schuldhulpverlening wordt gedaan door de GKB. We streven naar een zo kort mogelijke wachttijd. In 2016 heeft de GKB de intake termijn verkort van vier weken (wettelijke maximale wachttijd) naar 7 dagen.

-Maatwerk

Welke ondersteuning wordt ingezet, is afhankelijk van de situatie waarin de persoon zich bevindt en welke problemen aan de situatie ten grondslag liggen. We gaan uit van een vraaggerichte aanbod en bieden hierin maatwerk. Hierin staat de inwoner centraal en niet de regels. We gaan uit van mogelijkheden en bieden de ondersteuning die past bij de situatie van de inwoner. Hierbij zoeken we naar evenwicht tussen het stimuleren van zelfredzaamheid en het aanspreken van eigen kracht en het extra ondersteunen van inwoners die daar zelf niet toe in staat zijn. Zoals in de visie en uitgangspunten beschreven willen we bij de ondersteuning van inwoners meer rekening houden met de kennis en inzichten over schaarste en stress en de invloed hiervan op het gedrag van mensen. In 2018 zullen we rondom dit thema deskundigheidsbevordering organiseren voor de sociale teams en andere samenwerkingspartners.

Een lokale ontwikkeling, en ook landelijke trend, is de stijging van het aantal mensen onder beschermingsbewind. Samen met onze samenwerkingspartners zullen we kijken naar alternatieven voor beschermingsbewind, zoals een tussenvorm tussen budgetbeheer en beschermingsbewind.

-Doorbreken vicieuze cirkel

Mensen die in een situatie van financiële problemen en armoede verkeren, komen vaak in een vicieuze cirkel terecht. Hierdoor is het steeds moeilijker om uit de situatie te komen en verergeren de problemen. We willen de komende beleidsperiode meer inzetten op het doorbreken van deze vicieuze cirkel. In de zoektocht naar effectieve aanpakken rondom armoede en schulden bieden recente inzichten vanuit de hersenwetenschap meer perspectief.

De aanpak Mobility Mentoring stelt inwoners in staat om de vicieuze cirkel veroorzaakt door chronische stress te doorbreken door economische zelfredzaamheid te realiseren. Het vertrekpunt van deze aanpak is het besef dat chronische stress het gedrag van mensen verandert en dat het wegnemen van stress een noodzakelijke voorwaarde is om blijvend uit de armoede te komen. In 2018 gaan we kijken wat eventueel in de ondersteuning aan onze inwoners vanuit deze aanpak ingezet kan worden. We zullen de landelijke ontwikkelingen en voorlopende gemeenten rondom deze aanpak blijven volgen.

-Meedoen

We vinden het belangrijk dat inwoners met financiële problemen kunnen meedoen aan de samenleving en dat dit geen belemmering vormt voor participatie. De beste vorm van armoedebestrijding is het aan het werk helpen van mensen. Dit doen we door zoveel mogelijk uitstroom naar werk te stimuleren via de WPDA.

Inwoners die niet zelf kunnen zorgen voor een minimuminkomen en sociale participatie, kunnen gebruik maken van de meedoenregelingen. De meedoenregelingen worden door de WPDA verstrekt. Een overzicht staat in bijlage twee. In 2016 heeft de gemeenteraad van Tynaarlo besloten om voor alle meedoenregelingen als maximuminkomen 120% van het bijstandsniveau toe te passen, in plaats van 110%. Naast de meedoenregelingen vanuit de WPDA heeft Tynaarlo eind 2017 een meedoenregeling voor inwoners boven de 18 ontwikkeld. Het gaat hierbij om het meedoen aan activiteiten met een sportief, educatief, sociaal en/of cultuur karakter. Hierdoor willen we de maatschappelijke participatie van inwoner met minimale financiële middelen stimuleren om sociale uitsluiting en eenzaamheid te voorkomen. Deze meedoenregeling wordt ingezet door de sociale teams en de combinatiefunctionarissen sport.

-Kinderen

Gezinnen met kinderen vormen een kwetsbare groep als het gaat om armoede en schuldenproblematiek. Kinderen mogen niet de dupe worden van de financiële problemen van hun ouders. We vinden dat uithuiszetting bij deze doelgroep niet mag voorkomen. We vinden het belangrijk dat kinderen leren omgaan met geld, onder andere door financiële educatie. Daarnaast willen we extra inzetten op het doorbreken van de vicieuze cirkel van overerfbare armoede. Het eerder genoemde project Sterk uit Armoede draagt hieraan bij, waar wordt ingezet op het doorbreken van langdurige generatiearmoede.

Om te zorgen dat kinderen uit gezinnen met een laag inkomen kunnen meedoen aan activiteiten op het gebied van sport, cultuur en onderwijs hebben we het Jeugd sportfonds, het Jeugd cultuurfonds en Stichting Leergeld. De aanvragen hiervoor zijn de afgelopen jaren enorm gestegen. Toch kan de bekendheid van deze mogelijkheden vergroot worden. Daarnaast geven kinderen aan dat zij een leuk uitje of iets leuks doen met het gezin het meeste missen. We gaan vaker iets voor deze doelgroep organiseren, in samenwerking met het jongerenwerk en andere samenwerkingspartners. Daarnaast kijken we waar het nodig is om de financiële drempel voor kinderen om mee te doen aan activiteiten, weg te nemen. Bijvoorbeeld bij de activiteiten die georganiseerd worden door het jongerenwerk. Bij de ontwikkeling van deze beleidsnota is een groep kinderen betrokken. Zij geven aan graag vaker mee te willen denken over het thema armoede en schulden en willen de gemeente graag helpen. Bij de uitvoering van dit beleid en bij vraagstukken of projecten die raken aan kinderen, willen we de kinderen zelf meer betrekken.

Nazorg

Waar gaat het over?

Wanneer een schuldhulptraject is afgerond, krijgen inwoners veel vrijheid terug op het gebied van hun financiën. Om te voorkomen dat mensen opnieuw schulden maken, is goede nazorg belangrijk.

Wat is het doel?

We willen voorkomen dat mensen na afloop van een traject terugvallen in de oude situatie. Mensen ontvangen de ondersteuning en nazorg op maat die zij nodig hebben met als doel om recidive te voorkomen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Op dit moment wordt er weinig hulp en ondersteuning geboden aan inwoners na afloop van een schuldregelingstraject. De komende beleidsperiode is dit daarom een speerpunt waar we extra aandacht aan gaan besteden. Door te investeren in nazorg wordt terugval (recidive) voorkomen. Het is belangrijk dat mensen tijdens en na afloop van een traject financieel zelfredzaam zijn, zodat er niet opnieuw schulden ontstaan. Daarom gaan we kijken op welke wijze we de nazorg aan inwoners gaan vormgeven.

Belangrijk is dat er bij nazorg sprake is van maatwerk. Per klant wordt bekeken wat nodig is. Doel is dat gezorgd wordt voor financiële zelfredzaamheid van de inwoner. Bij nazorg kunnen zowel vrijwilligers als professionele organisaties een rol spelen. Onderdeel van het inrichten van nazorg is ook het regelen van een 'warme overdracht' tussen organisaties.

Eind 2017 is er een procesvoorstel voor de uitvoering van nazorg opgesteld. Per 2018 gaan we hiermee experimenteren en tussentijds evalueren.

Communicatie en informatie

Waar gaat het over?

Tynaarlo kent diverse ondersteuningsmogelijkheden voor mensen met schulden en in armoede. Het is belangrijk dat mensen die hier beroep op kunnen doen, hier ook werkelijk gebruik van maken en weten waar ze hiervoor terecht kunnen.

Wat is het doel?

We willen de bekendheid van bestaande ondersteuningsmogelijkheden en regelingen vergroten om te zorgen dat inwoners de weg naar de hulpverlening weten te vinden. Hiermee willen we het 'niet gebruik' van ondersteuning tegengaan.

Wat gaan we daarvoor doen?

Niet iedereen kent de regelingen en ondersteuningsmogelijkheden. Daarnaast doen mensen geen beroep op voorzieningen uit schaamte, uit principe of omdat het aanvragen te ingewikkeld is. We zetten in op goede informatievoorziening en actieve en heldere communicatie. Inwoners moeten weten waar zij terecht kunnen met vragen of problemen op het gebied van financiën. Vanuit de pilot sociale marketing in hier in 2017 al extra op ingezet. De ontwikkelde folder met ondersteuningsmogelijkheden en contactgegevens updaten we wanneer nodig en verspreiden we onder de doelgroep. Het onder de aandacht brengen van de ondersteuningsmogelijkheden en het actief informeren van inwoners vereist doorlopend aandacht. Hierbij communiceren we via verschillende communicatiekanalen.

Voor het bereiken van inwoners is ook actieve signalering vanuit alle samenwerkingspartners nodig. We informeren organisaties in Tynaarlo over de mogelijkheden en bieden een duidelijk overzicht zodat zij als intermediair inwoners kunnen informeren. Denk ook aan het onderwijs en sportverenigingen.

-Benadering

Inwoners moeten zich veilig voelen om hulp te vragen. Laagdrempeligheid hierbij is belangrijk. Echter is een laagdrempelige toegang tot schuldhulpverlening bij een deel van de doelgroep niet voldoende om zich te melden. Een proactieve benadering is dan nodig waarbij hulpverleners zichtbaar zijn en zelf naar mensen toegaan.

Daarnaast komt uit de interviews met de ervaringsdeskundigen naar voren dat zij een persoonlijke benadering belangrijk vinden en dit soms missen. Door de komst van de sociale teams is dit al een stuk verbeterd. In de komende beleidsperiode wordt hier extra aandacht aan besteed. Voor professionals, maar ook vrijwilligers, die ondersteuning bieden aan de inwoner, is het opbouwen van een vertrouwensband een belangrijke eerste stap.

7. Uitvoering en financiën

7.1 Uitvoering

Bovengenoemde speerpunten vormen de hoofdlijnen voor het nieuwe beleid. Na vaststelling van deze nota door de gemeenteraad wordt gestart met de uitvoering. De uitvoering van de genoemde speerpunten doen we zoveel mogelijk in co-creatie met onze samenwerkingspartners. De beleidsambtenaar is eigenaar en heeft een aanjagende en coördinerende rol.

Begin 2020 wordt de stand van zaken van de uitvoering van deze nota tussentijds geëvalueerd en aan de raad aangeboden.

7.2 Financiën

Het uitvoeren van schuldhulpverlening is een wettelijke taak en een open einde regeling. In de begroting is een jaarlijks budget opgenomen. Het beschikbare budget voor de komende vier jaar is in onderstaande tabel te zien.

	2018	2019	2020	2021
Schuldhulpverlening	262.061	266.250	271.050	276.208
Preventie	7.846	7.972	8.115	8.270

Beschikbare armoedegelden 2018 t/m 2021:

	2018	2019	2020	2021
Totaal	160.501	161.810	163.564	165.213

De verdeling van de armoedegelden vindt jaarlijks plaats en wordt door het college vastgesteld. De gemeenteraad wordt hier jaarlijks over geïnformeerd.

Bijlage 1: partners Doetank

De doetank is het netwerk van alle organisaties en partners actief op het gebied van schuldhulpverlening en armoede in Tynaarlo. Deze partijen komen twee keer per jaar bijeen en is bedoeld om samenwerking te bevorderen, ontwikkelingen te delen, deskundigheidsbevordering te realiseren en gezamenlijke acties uit te zetten.

Aangesloten organisaties:

- Sociaal team Zuidlaren, Sociaal team Eelde/Paterswolde, Sociaal team Zuidlaren
- Beleid Werk en inkomen
- Beleid Sociaal Domein
- Gemeentelijke Kredietbank (GKB)
- Werkplein Drentsche Aa (WPDA)
- Stichting Trias
- SPINN (maatschappelijk werk)
- Humanitas Thuisadministratie
- Stichting Leergeld
- Voedselbank
- Promens Care
- Lentis
- Kompas Zuidlaren
- Diaconie Vries
- Diaconie Zuidlaren
- Diaconie Eelde/Paterswolde
- SUN Groningen (noodfonds)
- Verslavingszorg Noord Nederland
- Woonborg
- Stichting Eelder Woningbouw
- Vluchtelingenwerk Noord-Nederland

Bijlage 2: regelingen via Werkplein Drentsche Aa

Wanneer inwoners langdurig van een minimuminkomen leven, kunnen zij in aanmerking komen voor extra financiële ondersteuning.

➤ **Bijzondere bijstand**

Inwoners met een inkomen onder de 120% van het sociaal minimum kunnen in aanmerking komen voor bijzondere bijstand. Dit zijn extra, noodzakelijke kosten die iemand maakt om bijzondere omstandigheden te financieren, bijvoorbeeld bij zieke, een handicap of andere sociale redenen.

➤ **Extra vergoedingen WPDA**

- *Individuele inkomenstoelage:*

Wanneer iemand langer dan drie jaar een inkomen onder 120% van het sociaal minimum heeft en ondanks de inspanningen geen vooruitzicht heeft op een hoger inkomen, kan iemand één keer per jaar de individuele inkomenstoelage aanvragen. Dit kan vrij worden besteed aan noodzakelijke spullen die moeilijk te betalen zijn met een minimuminkomen.

- *Individuele studietoelage:*

De individuele studietoelage is een toelage voor studenten met een arbeidsbeperking. Dit is voor jongeren vanaf 18 jaar die niet in staat zijn om het minimumloon te verdienen.

- *Collectieve zorgverzekering:*

Werkplein Drentsche Aa heeft een collectieve verzekering afgesloten met Zilveren Kruis Achmea en Menzis voor inwoner smet een inkomen onder de 120% van het sociaal minimum. Per 1 januari 2019 stopt Zilveren Kruis met het aanbieden van de collectieve zorgverzekering.

- *Witgoedregeling:*

Huishoudens die drie jaar lang onafgebroken een inkomen hebben onder de 120% van het sociaal minimum kunnen in aanmerking komen voor vervanging van een koelkast, wasmachine, kookplaat of stofzuiger wanneer het apparaat tenminste vijf jaar oud is.

- *Meedoenpremie schoolgaande kinderen:*

Inwoners met kinderen op de basisschool of kinderen tot 18 jaar op het voortgezet onderwijs kunnen en een inkomen onder de 120% van het sociaal minimum kunnen een meedoenpremie aanvragen voor activiteiten van het kind, bijvoorbeeld een schoolreisje of sportactiviteit.

- *PC-regeling:*

Ouders die de meedoenpremie ontvangen en waarvan het kind het eerste jaar naar het voortgezet onderwijs gaan, komen in aanmerking voor een laptop of computer (wanneer zij deze zelf niet bezitten).

- *Meedoenpremie voor mensen in een re-integratietraject:*

Inwoners met een bijstandsuitkering komen in aanmerking voor een re-integratietraject. Wanneer er resultaten worden behaald, ontvangt de inwoner de meedoenpremie.

Overige vergoedingen:

- *Kwijtschelding:*

Inwoners met een inkomen op bijstandsniveau die de gemeentelijke belastingen en/of waterschapsbelastingen niet kunnen betalen, kunnen bij Hefpunt of de gemeente kwijtschelding aanvragen.

- *Tegemoetkoming kinderopvang*

Inwoners met een laag inkomen met een aanvullende bijstandsuitkering en de zorg voor kinderen moeten combineren, kunnen een tegemoetkoming voor de kinderopvang ontvangen. De tegemoetkoming moet bij de belastingdienst worden aangevraagd.